ZOVEM SE SIN
Ena Mitrovski

ZOVEM SE SIN
ENA MITROVSKI
© Ena Mitrovski
© za srpsko izdanje Imprimatur, 2026.

IZDAVAČ:
Imprimatur d. o. o.
Miše Stupara 4
Banja Luka
info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović
UREDNICA: Marija Pejić
LEKTURA: Marija Pejić
KOREKTURA: Sonja Lero Maksimović
DIZAJN KORICA: Dragana Vasić
GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović
ŠTAMPA: Skandi s. p.
ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević
TIRAŽ: 500
GODINA: 2026.
ISBN: 978-99976-53-78-9

FSC
SGSCH-COC-009310

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Ena Mitrovski

ZOVEM SE SIN

Постои едноставно само едно дете што се вика Зоран. Едно дете што расте, расте и расте, и што еден ден треба да биде голем човек.
Па нека му е среќно растењето!

Оливера Николова, „Зоки Поки”

Čokolada

– Vrati mi je! To je moje! Odmah! Čuješ li ti mene? – ponavljao je.

– Ma, meni je kupljena, razumeš? – vikao je iz sveg glasa.

Te 1968. godine u jesen Z. je prvi put dobio čokoladu. On je bio najstariji od trojice braće – majka ih je odgajala sama, a otac ostavio kada je Z. imao 7 godina.

Z. sada ima nepunu šezdeset jednu godinu, dva odrasla sina i ženu koja ga ne voli.

Z. je i dalje u radnom odnosu, ali on više nije vojno lice. Posljednjih petnaest godina radi kao pekar i obično nakon završene treće smjene uzima kašiku da struže ostatke čokoladnog preliva iz posude. Z. odavno vuče glavobolju. Stalno osjeća blagu vrtoglavicu i nizak pritisak, hladna stopala i lagano preznojavanje. Z. ne voli doktore i nikada ih ne posjećuje.

Glavobolju voli. Ona je njegovo opravdanje da ne bude prisutan u životu supruge i njihovih sinova.

Z. voli da spava. Sve ključne stvari u svom životu morao je da odspava i odsanja, jer se sa teškim trenucima svoga bitisanja nosio isključivo dok su one prolazile kroz njegovo magnovenje. On svaki dan sa posla dolazi u isto vrijeme. Jede i… spava. Često sanja vozove, udobna spavaća kola,

pored uzglavlja pepeljaru, mirisne motane cigarete, čokoladu, i zategnute mekane dušeke na kojima tone u san.

Z. ne želi promjene. Z. je dobro.

Ponekad, ali samo ponekad, boji se da će ostati sam. I Ona, njegova supruga, ima isti strah. Zapravo, ona zna da će on ostati sam i u momentima kad nije ljuta na njega, bude joj žao.

Z. voli rođendane, naročito svoj. Jako se ljuti kada njegovi najbliži zaborave da mu čestitaju.

Z. je nekada davno imao ambiciju. Želio je da slika i putuje. Z. nije imao ambiciju da postane poznati slikar i proputuje baš svaki kutak svijeta. Ne! Z. je želio da vječno studira slikarstvo i otputuje do sjevera. Ne do zapada, samo do sjevera.

Z. voli male stvari, a Ona, njegova supruga, velike, krupne i značajne. On voli svoje sinove na svoj način. Zapravo, njegovi sinovi za njega predstavljaju posebnu vrstu radosti. On ih voli u sebi. Z. nikada svojim sinovima nije rekao da ih voli. Z. smatra da za tim nema potrebe, oni to sigurno znaju. Z. nikada ne pokazuje emocije: nikada, ali *baš* nikada, za šezdeset jednu godinu, niko ga nije vidio da plače. Možda samo prije dvije godine kada je saznao da mu je preminula majka.

Z. je sam.

Ona je sama i njegovi sinovi su sami.

Z. danas slavi šezdeset sedmi rođendan. Kad se vratio sa posla, dočekala ga je čokoladna torta. Z. je bio nasmijan. Pričao je sa prvim, a zatim sa drugim sinom. Razgovarali su o torti i gdje je kupljena. Supruga je pripremila i rođendanski ručak. Sa njom je takođe razgovarao o torti.

Z. je bio nasmijan i jednom se našalio.

Ćutali su netremice.

Z. je upalio televizor. Umoran je. Ostao je sam u sobi. Podbočio se, olizao nož za tortu i legao da spava.

Opet je sanjao vozove.

Novembar

Z. je tokom cijelog novembra obično ljut. Njemu je tada vrlo hladno. Z. ne voli kišu i ona ga čini depresivnim i tužnim. Z. se jedne novembarske subote vraćao kući sa svog posla i kisnuo. On posebno ne voli pljuskove, a ovo je bio veliki pljusak. Z. je bio mokar od glave do pete – njegove pantalone, košulja i cipele od platna, kesa u kojoj je nosio pekarsko odijelo, dva kroasana sa sirom, burek i krofna za Nju. Z. je ušao u stan i zalupio vrata za sobom.

U stanu nije bilo nikoga. Skinuo je stvari sa sebe i otišao u toalet. Nije bilo tople vode, sinovi su ponovo zaboravili da uključe bojler. Opet se niko nije sjetio njega. Ali to ga više ne dotiče. Z. je navikao da se o njemu ne brinu. Obukao je duge gaće, flanelsku majicu, legao na svoj krevet i upalio televiziju.

Z. je sa svoja dva brata živio u montažnoj kući u predgrađu velikog grada Skoplja. Z. je volio taj grad i znao je svaki njegov ćošak jer je kao mali, ako ne u školskoj biblioteci, vrijeme provodio napolju posmatrajući prolaznike. Naročito ga je privlačila porodica Roma koja je živjela nedaleko od njega, sa druge strane pruge. Kada je sa šest godina prvi put otišao od kuće, Z. se prvo zaputio tamo. Znao je da radi nešto opasno, naučio je gdje smije da se igra, ali taj dan je prešao na drugu stranu. Prešao je prugu i eto ga!

Z. je našao R.-a, dvije godine starijeg od sebe.

R. je imao osam i već je znao mnogo stvari. Znao je kako ubiti pticu praćkom, kako pronaći vruć burek, kako popiti besplatnu čašu boze, kako se prave bebe i kako, kad niko ne vidi, pozajmiti nove patike. Z. je tada prvi put osjetio slobodu. Z. i R. su puna dva dana hodali ulicama *Vesele doline*, pili bozu, jeli burek, valjali se po travi, zadirkivali velike pse, a onda ukrali paklicu *partnera* i zapalili po cigaretu. Kiša je počela da pada.

Z. je prvi put ostao na kiši. Do tada je obično išao kući na toplo, a sada nije imao kuću i R. ga je ostavio samog da kisne. Z. je plakao i bilo mu je hladno, a onda je čuo nju:

– Evo ga, tu je! Glupane mali, kako si mogao ovo da mi uradiš? Tražimo te!

I tada ga je majka stisnula u zagrljaj, a onda mu udarila šamar. Veoma jak šamar od koga mu je cijela desna strana lica bridjela. Cigareta mu je ispala, kiša je i dalje padala, a on je osjetio još veću hladnoću. Nije znao da li treba nešto da joj kaže, pa se samo skupio uz njenu suknju.

– Živ si!

I opet je uslijedio zagrljaj.

Z. nije dobijao zagrljaje. Z. ne voli zagrljaje i veoma teško podnosi poljupce.

Na televiziji je počeo dokumentarni program o svinjama. Mama svinja je ljubila svoje mladunče. Mame svinje maze svoje bebe svinje. Z. je prebacio program, otvorio prozor i zapalio cigaretu. Kiša je i dalje padala. Gledao je u nebo i ustanovio da će i sutra padati. Ugasio je televizor i otišao da se istuširа. Bojler je bio pun. Z. voli toplu vodu i ne voli emisije o svinjama.

Glavni grad

– Glavni grad Madagaskara? Hajde, da vidim ruke! Neko drugi? Hajde! Ništa?! Hajde, Z., reci im, da nauče već jednom!

Z. sav ushićen kao iz topa ustade i reče:

– Glavni-grad-južnoafričke-države-Madagaskar-je-Antananarivo-zovu-ga-još-i-Tana!

Potom sjede na svoje mjesto, u prvu klupu pored prozora.

Htio je svuda da putuje i dao sebi zadatak da, ako ništa, za početak nauči glavne gradove svake države na svijetu. Čitajući razne geografske priručnike, saznao je da na svijetu postoji dvjesta trideset šest država, a on je znao da nabroji sto sedamdeset šest. Učio ih je sistematski, svaki dan po pet i ponavljao prethodne. Ali nije samo u tome bio poseban! On je u svojoj osnovnoj školi u svemu bio najbolji.

– Mozambik, glavni grad Maputo. Sejšeli, Viktorija. Somalija, Mogadišu. Eritreja, Asmara. Honduras, Tegusigalpa… – ponavljao je u sebi one najteže.

S vremenom, Z. je prestao da mašta o putovanjima. Putovanja su za one koji ne znaju da maštaju.

Z. je završio osnovnu školu odličnim uspjehom, ali ne običnim odličnim uspjehom – Z. je bio đak generacije! Mogao je da bira koju će srednju školu upisati. Ponuđene su mu i stipendije, za koje je Z. saznao tek kada je porastao. Z.

nije znao šta želi! Ja ne poznajem đaka generacije koji zna šta želi. Đak generacije je odličan u svemu!

Škola je završena i čekalo ga je dugo toplo ljeto. Njegova braća su izašla napolje da se igraju. Z. je navukao zastore na starim škripavim prozorima, sjeo na svoj krevet i obećao sebi da je ovo posljednji put da se igra igre *Pogodi gdje ćeš živjeti?* Uzeo je globus, koji je dobio od očeve majke na poklon za deseti rođendan, stavio ga na radni sto, zatvorio oči, jako ga zavrtio i spustio prst.

– Kongo, glavni grad Brazavil! Pa to je bez veze! – uzdahnuo je.

Razočarano je sjeo na krevet, ponovo zatvorio oči i zamišljao Luvr, Jelisejska polja, Ajfelov toranj…

– Tako bi bilo lepo otići odavde – izgovorio je tiho, za sebe.

Z. je, ako bi baš morao da izabere omiljeni predmet u školi, birao likovno. Sa navršenih četrnaest godina Z. je znao zaista mnogo o slikarstvu.

Njegov san o posjeti Luvru i srednjoj umjetničkoj školi prekinula je njegova majka. Bez kucanja, otvorila je vrata njegove sobe i rekla:

– Došao ti je stric!

Otkad ih je napustio otac, ili kako je Z. volio da kaže – *muž moje majke*, o njemu i njegova dva brata *brinuo* se stric.

Stric je imao suprugu i dvoje djece, djevojčicu E. i dječaka V. E. je bila mirna, baš kao prava djevojčica, a V. drzak i napredan, baš kao pravi dječak. V. će postati ambasador svoje Velike zemlje, E. će ostati mirna.

Stric je znao najbolje. On je imao najbolji metod za vaspitavanje djece. On je završio Višu poslovnu školu i radio kao računovođa. On je bio taj koji je znao sa brojevima,

umio najbolje sa riječima, nagovorima, pregovorima. Jedan od onih koji uvijek stižu do cilja.

Z. je poštovao strica – ne zato što ga je volio, već zato što ga se malo pribojavao. Ustao je sa svog kreveta i otišao u kuhinju, gdje su majka i stric sjedili i pili čaj od šipka.

– O, momak, sad se ustaje?! – iako je sat otkucao 15.30, iako je Z. već odavno doručkovao, ručao i obavio sve svoje obaveze. Stric je skoro svaki put na sličan način započinjao razgovor.

– Zdravo! – uzvratio je Z.

– Pa, kako ide?

– Dobro.

– Nisi baš govorljiv! Slušaj, nemam mnogo vremena. Ti znaš kako stoje stvari! – i na sto baci kartu za Beograd i upisni materijal za srednju školu, ali ne bilo kakav. Bila je to vojna škola, nešto što Z. nije mogao ni da zamisli. Zar on, koji je znao… Zar njemu… Zar…!?

Z. je sjeo za sto i pogledao u majku, koja je gledala kroz njihov stari prozor. Ponovo pogleda u strica. Stric ga je fiksirao pravo u oči:

– Danas je subota, do ponedeljka treba da javim drugaru šta smo odlučili. Ovo je najbolje za tebe! Onaj majmun se ne javlja i ne pomaže tvojoj majci, a tu su i tvoja braća! Znam da ti nije prvi izbor! Ali misliš da je moj san bio da budem računovođa, ih? To nije bitno, nego, bolje počni da se pakuješ! Ja sad idem – brzo pogleda na svoj ručni sat sa izblijedjelom crnom narukvicom, ustade, potapša ga po ramenu i ode.

Z. je ostao da sjedi za stolom. Gledao je kroz stari prozor i osjetio slabost kroz cijelo tijelo. Privuče upisni materijal, okrenu se prema majci i vrlo tiho je upita:

– Zašto mi ovo radiš?

Z. je bio na pregledu i dobio vakcinu protiv… protiv svega. Z. je bio na najneugodnijem pregledu za cijeli život – pregledu prostate. Z. je tada imao samo četrnaest godina.

Z. je u internatu. Svaki treći dan jede pasulj i šampitu. Umjesto čaja, pije kuvani kakao jer je njegov ukus najbliži čokoladi.

Z. je u Beogradu i pokušava da zaboravi Pariz. Z. ima sve petice, jedino iz predmeta Taktika jedinica pješadije ima zadovoljavajuću ocjenu.

Z. je za raspust ostao u Beogradu.

Z. često razmišlja o parku Tiljerije, iako ga nikada nije vidio i, kako stoje stvari, nikada ga neće vidjeti.

Z. je za četiri godine, koliko je bio u srednjoškolskom internatu, samo dva puta otišao kući.

Z. je prvi na spisku pri upisu na Vojnu akademiju.